

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.12.15>

УДК 352:354

Н. О. Брюшкова,

к. е. н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Одеський національний технологічний університет,

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5720-0623>

В. О. Тимошенко,

здобувач вищої освіти кафедри публічного управління та адміністрування,

Одеський національний технологічний університет

ORCID ID: <http://orcid.org/0009-0007-1104-9773>

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

N. Briushkova,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Public Management
and Administration, Odesa National University of Technology*

V. Tymoshenko,

*Graduate of the Department of Public Management and Administration,
Odesa National University of Technology*

DECENTRALIZATION AND ITS IMPACT ON LAND MANAGEMENT

Ця стаття зосереджується на аналізі впливу децентралізації на управління земельними ресурсами, з особливим акцентом на її роль у соціально-економічному розвитку, політичній стабільності та екологічній стійкості. У контексті глобальних та національних реформ, децентралізація виступає як ключовий елемент у підвищенні ефективності управління на місцевому рівні, забезпечуючи більшу відповідальність та прозорість в рішеннях, що стосуються земельних ресурсів. Стаття розглядає, як передача повноважень від центрального уряду до місцевих органів влади впливає на управління землею, зокрема через підвищення ефективності, залучення громадськості та сприяння соціально-економічному розвитку. Аналізується, як місцеве самоврядування може сприяти розвитку сільського господарства, туризму та інших галузей, а також як воно впливає на стале управління природними ресурсами. Однак, разом з перевагами, децентралізація несе в собі певні ризики та виклики, такі як потенційне зростання корупції, конфлікти інтересів та нерівномірний розвиток між регіонами. Стаття висвітлює необхідність комплексного підходу до реалізації децентралізації, включаючи належне законодавче регулювання, підготовку місцевих органів влади та активну участь громадськості. Акцентовано увагу на важливості залучення громадськості у процесі управління земельними ресурсами, що є ключовим аспектом децентралізації. Активна участь громадян у прийнятті рішень не тільки забезпечує більшу прозорість та відповідальність, але й сприяє розробці більш ефективних та прийнятних для місцевих громад стратегій управління землею. Це, в свою чергу, може призвести до підвищення довіри між громадянами та місцевою владою, що є фундаментальним для стабільного розвитку. Розглянуто різні моделі та підходи до децентралізації, аналізуючи їх ефективність та придатність у різних контекстах. Порівняльний аналіз дозволяє визначити найбільш успішні практики та виявити потенційні пастки, яких слід уникати під час реалізації децентралізаційних ініціатив. У підсумку, стаття наголошує на потенціалі децентралізації як інструменту для підвищення ефективності управління земельними ресурсами, сприяння соціально-економічному розвитку та екологічній стійкості, водночас вказуючи

на важливість врахування можливих викликів та ризиків, пов'язаних з цим процесом.

This article focuses on analyzing the impact of decentralization on land management, with particular emphasis on its role in socio-economic development, political stability and environmental sustainability. In the context of global and national reforms, decentralization acts as a key element in increasing the effectiveness of governance at the local level, ensuring greater accountability and transparency in decisions related to land resources. The article examines how the devolution of power from central government to local authorities affects land management, particularly through increased efficiency, public involvement and the promotion of socio-economic development. It analyzes how local self-government can contribute to the development of agriculture, tourism and other industries, as well as how it affects the sustainable management of natural resources. However, along with the benefits, decentralization carries certain risks and challenges, such as the potential increase in corruption, conflicts of interest, and uneven development between regions. The article highlights the need for a comprehensive approach to implementing decentralization, including proper legislative regulation, training of local authorities, and active public participation. Attention is focused on the importance of public involvement in the process of land management, which is a key aspect of decentralization. Active participation of citizens in decision-making not only ensures greater transparency and accountability, but also contributes to the development of more effective and acceptable land management strategies for local communities. This, in turn, can lead to increased trust between citizens and local authorities, which is fundamental to sustainable development. Different models and approaches to decentralization are considered, analyzing their effectiveness and suitability in different contexts. Benchmarking allows you to identify the most successful practices and identify potential pitfalls to avoid when implementing decentralization initiatives. In conclusion, the article emphasizes the potential of decentralization as a tool for improving the efficiency of land management, promoting socio-economic development and environmental sustainability, while

pointing out the importance of considering the possible challenges and risks associated with this process.

Ключові слова: *децентралізація, територіальна громада, земельні ресурси, управління, громадськість.*

Keywords: *decentralization, territorial community, land resources, management, public.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасному світі децентралізація виступає як одна з ключових реформаторських стратегій, що спрямована на підвищення ефективності управління на місцевому рівні. Цей процес набуває особливої актуальності у контексті управління земельними ресурсами, які є фундаментальним активом для економічного розвитку, соціальної стабільності та екологічної стійкості. У країнах, таких як Україна, де земельні реформи та децентралізація є актуальними темами, важливо розуміти вплив цих процесів на управління земельними ресурсами. У багатьох країнах, включаючи Україну, децентралізація є частиною ширших політичних та економічних реформ, спрямованих на підвищення ефективності управління та залучення інвестицій. Передача повноважень на місцевий рівень відкриває нові можливості для місцевого самоврядування та забезпечує більшу відповідальність перед місцевими громадами. Ефективне управління земельними ресурсами на місцевому рівні може сприяти соціально-економічному розвитку, зокрема через залучення інвестицій, розвиток сільського господарства та туризму. Децентралізація надає місцевим громадам більше можливостей для впровадження сталого управління природними ресурсами, що є критично важливим у контексті глобальних екологічних викликів. Реформи у сфері земельних відносин, пов'язані з децентралізацією, сприяють забезпеченню прав власності та їх захисту, що є фундаментальним для розвитку ринкової економіки. У світлі цих аспектів, децентралізація та її вплив на управління земельними ресурсами стають предметом глибокого

аналізу та обговорення, що має важливе значення для розвитку сучасних суспільств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Декілька науковців, зокрема Д. Башлик, А. Мартин, П. Кулинич, А. Третяк, В. Третяк, Т. Прядка, Р. Третяк, Н. Капінос та Т. Титаренко, досліджували проблематику вдосконалення управління земельними ресурсами. Вони розглянули національне законодавство періоду земельної реформи, управління земельними ресурсами періоду децентралізації влади, а також низку принципових питань, актуальних для розвитку територіальних громад. У контексті гарантування розвитку територіальних громад завдяки наявним земельним ресурсам, низка принципових питань є актуальними, зокрема: оптимальне використання земель територіальних громад; забезпечення раціонального використання та охорони земель; забезпечення прозорості та ефективності управління земельними ресурсами. Ці питання потребують подальших досліджень та розробки конкретних рекомендацій щодо їх вирішення.

Формулювання цілей статті. Основною метою цієї статті є дослідження та аналіз впливу децентралізації на управління земельними ресурсами, з особливим акцентом на її роль у соціально-економічному розвитку, політичній стабільності та екологічній стійкості.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Децентралізація управління земельними ресурсами – це процес передачі повноважень у сфері управління земельними ресурсами від органів державної влади органам місцевого самоврядування. Основними аспектами децентралізації управління земельними ресурсами є [1]:

1. Передача повноважень у сфері управління земельними ресурсами органам місцевого самоврядування. Це передбачає передачу органам місцевого самоврядування таких повноважень, як: розпорядження земельними ділянками, які перебувають у комунальній власності; надання дозволів на розробку проектів землеустрою; проведення земельних торгів; контроль за використанням і охороною земель. Регулярна оцінка ефективності реалізації децентралізації

управління земельними ресурсами допоможе виявити та усунути можливі недоліки, а також сприятиме подальшому вдосконаленню цієї реформи.

Наразі, в Україні триває процес передачі повноважень у сфері управління земельними ресурсами органам місцевого самоврядування. Цей процес є складним і вимагає часу та зусиль з боку всіх зацікавлених сторін. Однак, він має потенціал для підвищення ефективності використання земель та забезпечення раціонального використання та охорони земель в Україні.

2. Формування ефективної системи управління земельними ресурсами на рівні територіальних громад. Це передбачає створення в територіальних громадах відповідних структурних підрозділів, які будуть відповідальними за управління земельними ресурсами. Для формування ефективної системи управління земельними ресурсами на рівні громад необхідно:

2.1. Забезпечити належну підготовку органів місцевого самоврядування до виконання повноважень у сфері управління земельними ресурсами. Це можна зробити шляхом проведення навчальних курсів та семінарів для працівників органів місцевого самоврядування, а також надання їм консультацій та методичних матеріалів.

2.2. Створити ефективну систему контролю за використанням земельними ресурсами на рівні органів місцевого самоврядування. Це допоможе запобігти випадкам некомпетентного або недобросовісного управління земельними ресурсами органами місцевого самоврядування.

2.3. Забезпечити прозорість та відкритість інформації про використання земель. Це допоможе громадськості контролювати діяльність органів місцевого самоврядування у сфері управління земельними ресурсами [2].

Ось деякі конкретні заходи, які можна вжити для формування ефективної системи управління земельними ресурсами на рівні громад: Створити або реорганізувати структурні підрозділи органів місцевого самоврядування, які будуть відповідальними за управління земельними ресурсами. Ці підрозділи повинні бути забезпечені необхідними ресурсами, зокрема, кваліфікованими кадрами, нормативно-правовою базою та інформаційними системами. Розробити та впровадити стратегії та плани управління земельними ресурсами на рівні

громад. Ці документи повинні визначати пріоритетні напрями використання земель громад, а також заходи щодо їх реалізації. Провести інвентаризацію земель громад. Ця інформація буде необхідна для ефективного управління земельними ресурсами. Забезпечити доступ громадськості до інформації про використання земель громад. Це можна зробити шляхом створення веб-сайтів, проведення інформаційних кампаній та інших заходів.

Регулярна оцінка ефективності реалізації децентралізації управління земельними ресурсами допоможе виявити та усунути можливі недоліки, а також сприятиме подальшому вдосконаленню цієї реформи.

3. Забезпечення прозорості та ефективності управління земельними ресурсами. Це передбачає створення механізмів контролю за використанням земельними ресурсами, а також забезпечення відкритості інформації про використання земель. Прозорість та ефективність управління земельними ресурсами є важливими аспектами управління земельними ресурсами. Прозорість означає, що інформація про використання земель доступна громадськості, а ефективність означає, що управління земельними ресурсами здійснюється таким чином, щоб забезпечити їх раціональне використання та охорону. Існує ряд заходів, які можна вжити для забезпечення прозорості та ефективності управління земельними ресурсами. Одним із таких заходів є забезпечення доступу громадськості до інформації про використання земель. Це можна зробити шляхом створення веб-сайтів, проведення інформаційних кампаній та інших заходів. Іншим важливим заходом є створення ефективної системи контролю за використанням земель. Це допоможе запобігти випадкам некомпетентного або недобросовісного використання земель. Нарешті, важливо мати кваліфікованих працівників, які відповідають за управління земельними ресурсами. Ці працівники повинні мати знання та досвід у сфері управління земельними ресурсами, а також бути відданими принципам прозорості та ефективності. Реалізація цих заходів допоможе забезпечити прозорість та ефективність управління земельними ресурсами, що, в свою чергу, сприятиме раціональному використанню та охороні земель [3].

Децентралізація управління земельними ресурсами має ряд переваг, зокрема: Більша відповідальність органів місцевого самоврядування за використання земель. Більша оперативність у прийнятті рішень у сфері управління земельними ресурсами. Більша увага до місцевих потреб і інтересів у сфері використання земель.

Однак, децентралізація управління земельними ресурсами також має ряд недоліків, зокрема: Ризик некомпетентного управління земельними ресурсами органами місцевого самоврядування. Ризик виникнення конфліктів між органами державної влади та органами місцевого самоврядування у сфері управління земельними ресурсами.

Для усунення недоліків децентралізації управління земельними ресурсами необхідно:

1. Забезпечити належну підготовку органів місцевого самоврядування до виконання повноважень у сфері управління земельними ресурсами.
2. Створити ефективну систему контролю за використанням земельними ресурсами на рівні органів державної влади.
3. Забезпечити прозорість та відкритість інформації про використання земель.

Децентралізація управління земельними ресурсами є важливим кроком у реформуванні системи управління земельними ресурсами в Україні. Вона має потенціал для підвищення ефективності використання земель та забезпечення раціонального використання та охорони земель.

Незважаючи на переваги, децентралізація управління земельними ресурсами також несе в собі певні ризики та виклики, які необхідно враховувати при її реалізації. До таких ризиків та викликів можна віднести [4]:

1. Ризик некомпетентного управління земельними ресурсами органами місцевого самоврядування. Це пов'язано з тим, що органи місцевого самоврядування можуть не мати достатньої кваліфікації та досвіду для ефективного управління земельними ресурсами.
2. Ризик виникнення конфліктів між органами державної влади та органами місцевого самоврядування у сфері управління земельними ресурсами. Це

пов'язано з тим, що межі повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері управління земельними ресурсами можуть бути нечітко визначені.

3. Ризик нерівномірного розвитку управління земельними ресурсами в різних територіальних громадах. Це пов'язано з тим, що територіальні громади можуть мати різні фінансові можливості та кадровий потенціал для реалізації повноважень у сфері управління земельними ресурсами.

Для мінімізації цих ризиків та викликів необхідно [5-6]:

1. Забезпечити належну підготовку органів місцевого самоврядування до виконання повноважень у сфері управління земельними ресурсами. Це можна зробити шляхом проведення навчальних курсів та семінарів для працівників органів місцевого самоврядування, а також надання їм консультацій та методичних матеріалів.

2. Створити ефективну систему контролю за використанням земельними ресурсами на рівні органів державної влади. Це допоможе запобігти випадкам некомпетентного або недобросовісного управління земельними ресурсами органами місцевого самоврядування.

3. Забезпечити прозорість та відкритість інформації про використання земель. Це допоможе громадськості контролювати діяльність органів місцевого самоврядування у сфері управління земельними ресурсами.

Регулярна оцінка ефективності реалізації децентралізації управління земельними ресурсами допоможе виявити та усунути можливі ризики та виклики, а також сприятиме подальшому вдосконаленню цієї реформи.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У заключній частині статті можна підсумувати наступні ключові висновки щодо впливу децентралізації на управління земельними ресурсами: Підвищення ефективності управління (децентралізація сприяє підвищенню ефективності управління земельними ресурсами, оскільки місцеві органи влади мають краще розуміння специфіки та потреб своїх територій); залучення громадськості (процес децентралізації відкриває шлях для більш активної участі громадян у прийнятті рішень, що стосуються місцевих земельних ресурсів, забезпечуючи

більшу прозорість та відповідальність); соціально-економічний розвиток (ефективне управління землею на місцевому рівні може стимулювати економічний розвиток, зокрема через залучення інвестицій та розвиток сільського господарства та туризму); екологічна стійкість (децентралізація надає можливості для сталого управління природними ресурсами, що є важливим для збереження екологічного балансу та боротьби з кліматичними змінами); виклики та ризики (незважаючи на переваги, децентралізація також несе в собі ризики, такі як можливість зростання корупції, конфлікти інтересів та нерівномірний розвиток між регіонами); необхідність комплексного підходу (для досягнення позитивних результатів важливо забезпечити комплексний підхід, що включає належне законодавче регулювання, підготовку та підтримку місцевих органів влади, а також активну участь громадськості).

У підсумку, децентралізація управління земельними ресурсами має потенціал стати важливим інструментом для підвищення ефективності управління, соціально-економічного розвитку та екологічної стійкості. Однак для досягнення цих цілей необхідно враховувати як можливості, так і виклики, пов'язані з цим процесом.

Література

1. Реформа системи державного управління та місцевого самоврядування в Україні: стан, виклики, перспективи здійснення: наук. доп. / авт. кол.; за заг. ред. В. С. Куйбіди. Київ: НАДУ, 2018. 180 с.
2. Сментина Н. В. Стратегічне планування місцевого розвитку: навч. посіб. К.: ФОП Гуляєва В. М., 2019. 244 с.
3. Decentralization. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. 2022. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/800/10.01.2022.pdf>
4. Gavkalova N., Zilinska A., & Kurdiukova V. Peculiarities of decentralization of public governance in the conditions of democratic transformation in Ukraine. Public Administration and Law Review, 2021. №4 (8). С. 28-36.
5. Башлик Д. Комплексна програма дій у сфері управління земельними відносинами та геопросторових даних. URL:

<http://zakarpatska.land.gov.ua/derzhheokadastr-pidpysavkompleksnu-prohramu-dii-u-sferi-upravlinnia-zemelnymyvidnosynamy-ta-heoprostorovykh-danykh/>

6. Кулинич П. Земельне законодавство України періоду земельної реформи: основні тенденції розвитку. Право України. 2020. №5. С. 63-75.

References

1. Kujbida, V.S. (2018), Reforma systemy derzhavnoho upravlinnia ta mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: stan, vyklyky, perspektyvy zdijsnennia [Reform of the system of state administration and local self-government in Ukraine: status, challenges, prospects of implementation], NADU, Kyiv, Ukraine.

2. Smentyna, N.V. (2019), Stratehichne planuvannia mistsevoho rozvytku [Strategic planning of local development], FOP Huliaieva V.M., Kyiv, Ukraine.

3. Decentralization (2022), “Decentralization. Monitoring of the reform of local self-government and territorial organization of power”, available at: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/800/10.01.2022.pdf> (Accessed 05 Dec 2023).

4. Gavkalova, N. Zilinska, A. and Kurdiukova, V. (2021), “Peculiarities of decentralization of public governance in the conditions of democratic transformation in Ukraine”, Public Administration and Law Review, vol. 4 (8), pp. 28-36.

5. Bashlyk, D. (2020), “Land management as a guarantee of development territorial communities”, available at: <http://zakarpatska.land.gov.ua/derzhheokadastr-pidpysavkompleksnu-prohramu-dii-u-sferi-upravlinnia-zemelnymyvidnosynamy-ta-heoprostorovykh-danykh/> (Accessed 05 Dec 2023).

6. Kulynych, P. (2020), “Land Legislation of Ukraine of the Land Reform Period: Major Development Trends”, Pravo Ukrainy, vol. 5, pp. 63-75.

Стаття надійшла до редакції 14.12.2023 р.